

УДК 347.9

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СУДОМ СПРАВ ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ ТА ОГОЛОШЕННЯ ЇЇ ПОМЕРЛОЮ

Шиманович О. М.

Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, Сімферополь, Україна

Статтю присвячено дослідженню процесуальних особливостей розгляду судом справ про визнання особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою. Зокрема, досліджуються питання підсудності, коло осіб, які можуть бути заявниками, порядок підготовки цих справ до судового розгляду, предмет доказування, судові рішення та дії суду в разі появи особи, яку було визнано безвісно відсутньою або оголошено померлою.

Ключові слова: окреме провадження, безвісна відсутність, оголошення фізичної особи померлою, презумпція смерті особи, презумпція знаходження особи в живих.

Визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою є наслідком встановлення судом у порядку окремого провадження зазначених у нормах ЦК та ЦПК України обставин, існування яких дає суду законну підставу припускати стосовно фізичної особи, місце перебування якої невідомо, наявність факту знаходження її в живих (безвісна відсутність) або факту смерті такої фізичної особи (оголошення померлою). Таким чином, матеріально-правовою підставою судового рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою є презумпція знаходження громадянина в живих або презумпція смерті громадянина.

Справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою носять яскраво виражений соціальний характер, причини якого зумовлені перехідним періодом розвитку української держави і суспільства, погіршенням на цьому фоні криміногенної обстановки, стихійними лихами природного та техногенного характеру, зростанням тероризму у світі, військовими конфліктами.

Проблемам, пов'язаним з порядком визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою, було присвячено наукові праці таких вчених, як Попов Ю. О., Блажеєва В. В., Бобко В. Г., Чечот Д. М., Юрченко А. К. Але при цьому необхідно враховувати, що з моменту їх написання пройшов досить тривалий час. В Україні відбулись істотні зміни цивільного та цивільно-процесуального законодавства і тому в переважній більшості ці дослідження не враховують певною мірою всіх змін, які мають місце в суспільних реаліях сьогодення. І саме це спонукає нагальність нового осмислення та наукового дослідження цієї проблеми.

Метою цієї статті є дослідження процесуальних особливостей розгляду судом справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою.

Невизначеність правового положення особи, яка тривалий час відсутня в місці свого постійного проживання, створює перешкоди у виконанні обов'язків по відношенню до фізичних чи юридичних осіб, з якими ця особа знаходиться в певних особистих немайнових чи майнових правовідносинах. Існування справ про визнання

фізичних осіб безвісно відсутніми або оголошення їх померлими зумовлені необхідністю захисту майнових прав громадян, справи про правовий статус яких розглядаються судом, захистом інтересів осіб, які мають певні правовідносини з особою, тривала відсутність якої позбавляє їх можливості користуватись своїми правами. Крім того, таке положення може призвести до порушення майнових прав і самої цієї особи, відсутньої в місці свого постійного проживання, зі сторони інших осіб, наприклад, при зазіханні на її майно, при порушенні її інтелектуальних прав тощо. Врегулювати цю невизначеність, з урахуванням інтересів всіх осіб, прав яких вона може стосуватися, призваний інститут визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою.

Для здійснення процедури по оголошенню фізичної особи померлою або визнання її безвісно відсутньою законодавством передбачається спеціальний судовий порядок встановлення таких фактів у порядку окремого провадження. Особливістю цієї категорії справ є те, що висновок суду про безвісну відсутність фізичної особи ґрунтується на юридичному припущенні знаходження особи в живих, а при оголошенні її померлою – на юридичному припущенні смерті особи. Використання заявником правової презумпції викликано тим, що у нього немає і, як правило, не може бути доказів відповідно життя чи смерті певної особи. Тому шляхом безпосереднього доказування ці факти встановити взагалі неможливо. У цій категорії справ яскраво проявляється принцип активності суду в процесі, чого немає у змагальному процесі та деяке обмеження принципу змагальності, яке характерне для справ окремого провадження. Це виправдано тим, що рішення суду суттєво впливає на законні права та інтереси відсутньої особи, процесуальне право якої на участь у процесі не може бути реалізоване.

У разі тривалої відсутності фізичної особи за постійним місцем проживання та за відсутності відомостей про місце її перебування, а також залежно від строку такої відсутності, заінтересовані особи можуть у порядку статей 3, 4, 246 ЦПК і статей 43, 46 ЦК звернутись до суду із заявою про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або про оголошення її померлою. Підсудність даної категорії справ, на відміну від більшості справ окремого провадження, для яких встановлена виключна підсудність, є територіальною альтернативною, оскільки заява про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою має подаватись до суду за місцем проживання ініціатора справи, заявника, або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, або за місцезнаходженням її майна.

У цих справах повинні приймати участь заявники та заінтересовані особи. Проте чинне законодавство не містить легального визначення заявників і заінтересованих осіб. На відміну від деяких інших справ окремого провадження, ЦПК України не вказує на перелік осіб, які вправі подати до суду заяву про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Тому слід виходити із загального положення цивільного процесу про те, що до суду може звернутися кожна особа, яка заінтересована в зміні правового стану відсутньої особи (ст. 3 ЦПК). Для цього треба довести наявність суб'єктивного юридичного інтересу. Наявність у за-

явника юридичного інтересу зумовлено тими правовими наслідками, які породжує факт визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою.

За українським законодавством визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою обумовлює настання правових наслідків, які виявляються у: праві на розірвання шлюбу з безвісно відсутньою особою у спрощеному порядку, тобто в органах РАЦСу; праві на припинення шлюбу з громадянином, який оголошений судом померлим; призначенні пенсій у разі втрати годувальника; встановленні опіки над майном особи, яка визнана безвісно відсутньою; праві на одержання утримання з майна безвісно відсутньої особи; відкритті спадщини у випадку оголошення особи померлою; праві спадкування майна особи, яка оголошена померлою; праві кредиторів вимагати погашення заборгованості за зобов'язаннями безвісно відсутнього громадянина; припинення дії довіреності тощо.

Таким чином, як заявники можуть виступати: фізичні особи, яким встановлення цих фактів необхідне для здійснення суб'єктивних або охоронюваних законом інтересів (наприклад, дружина або чоловік, батьки, діти, спадкоємці); органи опіки та піклування – при вирішенні питань про вжиття заходів щодо охорони майна безвісно відсутнього; прокурор, органи державної влади та місцевого самоврядування в разі необхідності захисту прав неповнолітніх дітей; банк у випадку тривалої відсутності одержувача позички тощо.

Отже, заявниками можуть бути також юридичні особи, які мають правову мету в одержанні судового рішення. Але слід погодитись з Бобко В. Г., який вважає, що органи внутрішніх справ не можуть бути заявниками у цих справах. Це пояснюється тим, що органи внутрішніх справ не мають у справі матеріально-правової заінтересованості, а також закон не надає їм права на звернення до суду в інтересах інших осіб. Крім того, розшук громадян входить у службові обов'язки органів міліції. Тому органи внутрішніх справ не можуть виступати заявниками й у своїх власних інтересах [1, с. 11].

Участь у справі заінтересованих осіб визначається необхідністю захисту власних інтересів і можливістю заявляти в разі потреби про порушення суб'єктивних прав при встановленні заявником юридичного факту. Заінтересовані особи можуть володіти певними відомостями про місце перебування громадянина і в разі їх залучення до участі у справі можуть повідомити суду, що, безумовно, має позитивно вплинути на об'єктивність розгляду справи. Дані особи, які мають відомості про місцезнаходження громадянина, не можуть залучатися до участі в процесі як свідки, якщо у них є заінтересованість у результатах розгляду справи.

Заінтересованими особами у справах про визнання особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою є такі учасники процесу, які мають інший, ніж у заявника, інтерес незалежно від наявності і характеру правового зв'язку між заявником і безвісно відсутньою особою і на права яких вплине ухвалене в справі рішення.

Блажеєв В. В. відносить ці справи до справ позовного провадження [2, с. 5]. Але з такою думкою погодитись важко. У таких справах немає сторін з протилежними юридичними інтересами, оскільки в результаті з'явлення особи під час провадження справи до ухвалення судового рішення виникає не спір про право, а справа взагалі втрачає спірний характер і провадження у ній має бути закрите.

Відповідно до ст. 247 ЦПК і з урахуванням вищевикладеного у заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або про оголошення її померлою повинно бути зазначено, для якої мети необхідно заявнику визнати фізичну особу безвісно відсутньою або оголосити її померлою. У тому випадку, якщо заява не містить вказівку на мету звернення до суду, суддя повинен залишити заяву без руху та надати заявнику строк для усунення цього недоліку. Якщо заявник у встановлений строк виконає вимогу судді, заява вважається поданою в день первісного подання її до суду. Інакше заява вважається неподаною і повертається заявнику з усіма доданими до неї документами.

Якщо визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою, виходячи із зазначеної у заяві мети, не створює правових наслідків для заявника у матеріально-правовому сенсі або осіб, в інтересах яких прокурором, органами державної влади чи місцевого самоврядування подано відповідну заяву, то суддя зобов'язаний відмовити у порушенні провадження у справі про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою за мотивом відсутності юридичного інтересу.

У заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою окрім мети повинні бути викладені обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи, або обставини, що загрожували смертю фізичній особі, яка пропала безвісті, або обставини, що дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку. Що стосується військовослужбовців або інших осіб, які пропали безвісті у зв'язку з воєнними діями, у заяві повинен бути зазначений день закінчення воєнних дій. Іншими словами, заява повинна містити вказівку на обставини, які обґрунтовують прохання заявника про визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Подання до суду заяви з порушенням зазначених вимог спричиняє залишення заяви без руху з призначенням заявнику розумного строку для усунення недоліків.

У заяві необхідно також зазначити, у яких правовідносинах перебувають заявник і особа, яку заявник просить визнати безвісно відсутньою або оголосити померлою (сімейних, цивільних, податкових тощо). Ця вказівка необхідна для обґрунтування правової мети заяви про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Зазначення у заяві правової мети дає судді можливість при прийнятті заяви до провадження визначити наявність у заявника охоронюваного правом інтересу для звернення до суду за захистом охоронюваного законом інтересу, склад заінтересованих осіб, яких слід притягнути до участі в процесі, і сукупність необхідних доказів. До заяви також додаються квитанції про сплату судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

Хотілося б відмітити, що суддя не має права відмовити у прийнятті поданої вдруге заяви про визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою, якщо у задоволенні першої вимоги заявникові було відмовлено у зв'язку з тим, що строки безвісної відсутності, зазначені у статтях 43, 46 ЦК України, не минули. Можливість повторного звернення до суду буде правомірною тому, що обставини, якими заявник обґрунтовує свої вимоги, будуть новими, не тотожними першим.

Відповідно до ч. 4 ст. 234 ЦПК України справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою розглядаються колегіально в складі одного судді і двох народних засідателів. Однак попереднє судове засідання проводиться суддею одноособово, оскільки колегіальність складу суду передбачена лише для розгляду справи по суті.

Однією із самих характерних особливостей справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою є *специфічний порядок підготовки цих справ до судового розгляду*, який регулюється ст. 248 ЦПК. Специфіка підготовки до судового розгляду справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою виявляється в тому, що цивільно-процесуальна норма: 1) детально регламентує підготовчі дії судді; 2) конкретизує обов'язок судді зі збору доказового матеріалу (ч. 1 ст. 248 ЦПК); 3) приписує суду вживання заходів з охорони майна відсутньої особи (ч. 2 ст. 248 ЦПК).

Так, суддя при підготовці справи до судового розгляду з'ясовує, хто може дати свідчення про особу, місцеперебування якої невідоме, також запитує відповідні організації за останнім відомим місцем проживання і за останнім місцем роботи відсутньої особи, органи внутрішніх справ, військові частини про наявність відомостей щодо фізичної особи, місцеперебування якої невідоме. При розгляді даних справ слід з'ясувати, чи не є відсутність особи умисною, тобто чи не ховається вона від правоохоронних органів з метою уникнути відповідальності, чи не знаходиться вона в розшуку, чи не ховається від відбування покарання, чи не умисно ховається від сплати аліментів або виконання інших рішень суду тощо.

Після прийняття заяви про визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою суддя повинен вжити заходів через органи опіки та піклування щодо встановлення опіки над майном особи, місцеперебування якої невідоме, якщо опіку над майном ще не встановлено. Це можливо зробити як при відкритті провадження у справі, так і при проведенні попереднього судового засідання.

Предмет доказування у справах про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою представляє собою сукупність матеріально-правових фактів (обставин), з якими норми цивільного права пов'язують виникнення у суду законної презумпції безвісної відсутності особи або презумпції смерті відсутньої особи.

В предмет доказування у справах про визнання фізичної особи безвісно відсутньою включаються наступні факти: 1) встановлення місця проживання особи, стосовно якої порушено справу про визнання її безвісно відсутньою; 2) відсутність особи у цьому місці проживання; 3) день одержання останніх відомостей про відсутню особу; 4) відсутність у місці проживання фізичної особи відомостей про місце її перебування протягом одного року з дня одержання останніх відомостей про відсутню особу; 5) неможливість встановлення місця знаходження даної особи; 6) вживання заявником заходів по розшуку особи.

Необхідними доказами у цих справах є письмові докази (довідка про місце проживання особи; довідка з місця роботи особи; відповіді органів внутрішніх справ, військових частин, житлово-експлуатаційних організацій; довідки з адресних

столів про відомості, які вони мають про відсутню особу) і показання свідків (родичів, друзів, співробітників, сусідів відсутньої особи).

В предмет доказування у справах про оголошення фізичної особи померлою включаються наступні факти: 1) встановлення місця проживання особи, стосовно якої порушено провадження у справі; 2) відсутність особи у цьому місці проживання; 3) день одержання останніх відомостей про відсутню особу у місці її проживання; 4) відсутність у місці проживання особи протягом трьох років з дня одержання останніх відомостей про місце її перебування; 5) обставини, що загрожували особі, яка пропала безвісті, смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку; 6) день вірогідної смерті особи; 7) відсутність відомостей про місце перебування особи протягом шести місяців при наявності обставин, що загрожували особі смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку; 8) день закінчення воєнних дій стосовно військовослужбовців або інших осіб, які пропали безвісті у зв'язку з воєнними діями; 9) неможливість встановлення місця знаходження даної особи; 10) вживання заявником заходів по розшуку особи.

Необхідними доказами є довідки про місце проживання особи, довідки з місця роботи, з місця військової служби, відповіді на запити суду, довідки з адресних столів, показання свідків (родичів, друзів, співробітників особи, яка пропала безвісті), повідомлення відділу РАЦСу про відсутність актового запису цивільного стану про смерть особи.

Якщо ж такі докази не будуть подані, то суд не може повернути заяву заявнику на тій підставі, що вона не відповідає вимогам закону, а повинен посприяти особі у витребуванні таких доказів шляхом встановлення кола осіб, які можуть дати свідчення про відсутню особу чи зробити запити у вказані в ст. 248 ЦПК органи з метою отримання інформації, яка дозволить суду ухвалити рішення у справі.

На думку Осокіної Г. Л., судові рішення, яке ухвалюється за заявою про визнання громадянина безвісно відсутнім, що містить презумпцію знаходження його в живих шляхом визнання безвісно відсутнім, є з моменту набрання законної сили підставою для знеособлювання правосуб'єктності такого громадянина з метою вживання передбачених законом у зв'язку з цим заходів з охорони прав і законних інтересів як самого носія знеособленої правосуб'єктності, так і інших пов'язаних з ним заінтересованих осіб. Під «знеособленою» правосуб'єктністю розуміється такий правовий стан, при якому правосуб'єктність як сукупність прав і обов'язків громадянина стосовно якого діє презумпція знаходження його в живих, зберігається, хоча і знеособлюється через безвісну відсутність конкретної особи як носія цієї сукупності прав і обов'язків. У зв'язку з цим реалізація прав і обов'язків, що належать безвісно відсутньому громадянину, здійснюється відповідно до припису закону іншими особами [3, с. 513].

Судове рішення, яке підтверджує презумпцію смерті відсутньої особи шляхом оголошення її померлою, з моменту набрання законної сили є підставою для припинення правосуб'єктності такої фізичної особи. Про це свідчить положення ч. 2 ст. 249 ЦПК, відповідно до якого рішення суду про оголошення фізичної особи помер-

лою є підставою для внесення органом державної реєстрації актів цивільного стану запису про смерть фізичної особи у книгу реєстрації актів цивільного стану.

Одним із обов'язкових реквізитів змісту актового запису про смерть, а також свідоцтва про смерть є дата смерті. Згідно з ч. 3 ст. 46 ЦК України днем смерті відсутньої фізичної особи вважається день набрання законної сили рішенням суду про оголошення її померлою. У випадку оголошення померлою фізичної особи, яка пропала безвісті за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави припустити її загибель від певного нещасного випадку або у зв'язку з воєнними діями, суд має право визнати днем смерті цієї фізичної особи день її вірогідної смерті. У цьому випадку дата смерті фізичної особи повинна отримати офіційне підтвердження у резолютивній частині судового рішення.

Рішення суду про оголошення особи померлою, що набрало законної сили, надсилається, крім органу державної реєстрації актів цивільного стану, також до нотаріуса за місцем відкриття спадщини, а в населеному пункті, де немає нотаріуса, – відповідному органу місцевого самоврядування для вжиття заходів щодо охорони спадкового майна. У разі наявності в населеному пункті кількох нотаріусів, а також у випадках, коли місце відкриття спадщини невідоме, рішення надсилається до державного нотаріального архіву з метою передачі його за належністю уповноваженому нотаріусу для вжиття заходів з охорони спадкового майна.

При оголошенні фізичної особи померлою є можливість настання кримінально-процесуальних наслідків. Відповідно до п. 8 ст. 6 КПК України кримінальна справа щодо померлої особи не може бути порушена, а порушена справа підлягає закриттю. Але оголошення особи померлою в порядку цивільного судочинства не повинно бути підставою для закриття порушеної проти цієї особи кримінальної справи, оскільки оголошення померлою – це лише презумпція смерті, а не констатація смерті біологічної. Для закриття провадження у кримінальній справі необхідно встановити факт смерті, а не припущення про неї.

Через те що судові рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою базується на відповідній презумпції, припущенні суду, то явка або виявлення місцеперебування такої особи спростовує судову презумпцію і, як наслідок цього, спричиняє необхідність скасування судового рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Так, відповідно до ст. 250 ЦПК у разі появи або одержання відомостей про місцеперебування особи, яку було визнано безвісно відсутньою або оголошено померлою, суд за місцеперебуванням особи або суд, який ухвалив рішення про визнання особи безвісно відсутньою або оголосив її померлою, призначає справу до слухання і *скасовує своє раніше ухвалене рішення* про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою і ухвалює нове рішення у справі.

Відповідно до ст. 250 ЦПК від суду вимагається скасування свого рішення, що не узгоджується із ч. 2 ст. 218 ЦПК. Після проголошення рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення. Деякі автори вважають, що є можливість скасування не рішення, а визнання громадянина безвісно відсутнім чи оголошення його померлим за аналогією до ст. 241 ЦПК [4, с. 450]. Але, на нашу думку, така аналогія неможлива. У справах про скасування обмеження дієздатності

та поновлення в дієздатності можливий та необхідний самотійний розгляд таких справ, оскільки він свідчить про зміни поведінки особи та подолання хвороби через певний час, що демонструє відповідність нового рішення новим обставинам справи. Отже, лише для рішень суду в справах про визнання особи безвісно відсутньою є можливість застосовувати запропонований механізм – скасування безвісної відсутності, оскільки нове рішення свідчатиме про надходження відомостей про місцезнаходження цієї особи. Рішення суду про оголошення особи померлою в жодному разі не може вважатись відповідним дійсним обставинам справи при фактичному перебуванні особи серед живих, хоча й воно встановлюється на підставі відсутності відомостей про місцезнаходження фізичної особи.

Може йтися лише про перегляд такого рішення в провадженні у зв'язку з нововиявленими обставинами, якщо ухвалення такого рішення не було наслідком помилки суду. Такий порядок дозволить встановити причини, що призвели до ухвалення рішення, неадекватного дійсним обставинам справи. Необхідним є перегляд рішення в порядку нового провадження, що має самотійні підстави перегляду, визначене коло осіб, які мають право ініціювати відкриття провадження у справі. У новій справі іншими будуть предмет доказування, обсяг судового дослідження, коло осіб, які беруть участь у справі. Крім того, справу переглядає, як правило, інший склад суддів після спливу декількох років після ухвалення першого рішення. На цій підставі не можна погодитись із іншим порядком зміни рішення, який передбачає взяти за основу явну суперечність рішення об'єктивній істині та надати право суду, який його ухвалив, на цій підставі скасовувати таке рішення. Якщо ухвалення рішення, яке не відповідало обставинам справи стало наслідком помилки суду, то перегляд має здійснюватись у касаційному порядку.

Викладене вище дає підстави для висновку про неповну відповідність чинного нормативного матеріалу потребам суспільних відносин та про необхідність внесення до нього змін.

Тому, на наш погляд, доцільно доповнити окремим пунктом ст. 361 ЦПК положенням про те, що з'явлення, виявлення місцеперебування, встановлення судом факту смерті або реєстрація органом державної реєстрації актів цивільного стану смерті особи, визнаної безвісно відсутньою та оголошеною померлою, є підставою для перегляду рішення, яке набрало законної сили за нововиявленими обставинами.

Значення нового рішення виявляється у тих наслідках, які воно спричиняє. Копія рішення суду після набрання ним законної сили надсилається відповідному органу державної реєстрації актів цивільного стану для анулювання актового запису про смерть особи. Вважаємо, що таке рішення також повинно надсилатися органам опіки та піклування для зняття опіки над майном фізичної особи, яка з'явилася.

Список літератури

1. Бобко В. Г. Судочинство у справах про визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення її померлою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В. Г. Бобко. – К., 2006. – 20 с.
2. Блажеев В. В. Особое производство по гражданским делам, связанным с изменением правового статуса гражданина : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03

«Гражданское право; семейное право; гражданский процесс; международное частное право» / В. В. Блажеев. – М., 1991. – 26 с.

3. Осокина Г. Л. Гражданский процесс. Особенная часть / Г. Л. Осокина. – М. : Норма, 2007. – 960 с.

4. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : Академічний курс / М. Й. Штефан. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.

Шиманович О. Н. Процесуальные особенности рассмотрения судом дел о признании физического лица безвестно отсутствующим и объявлении его умершим / О. Н. Шиманович // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2010. – Т. 23 (62). № 1. 2010. – С. 87-95.

Статья посвящена исследованию процессуальных особенностей рассмотрения судом дел о признании лица безвестно отсутствующим и объявлении его умершим. В частности, исследуются вопросы подсудности, круг лиц, которые могут быть заявителями, порядок подготовки данных дел к судебному рассмотрению, предмет доказывания, судебное решение и действия суда в случае явки лица, которое было признано безвестно отсутствующим или объявлено умершим.

Ключевые слова: особое производство, безвестное отсутствие, объявление физического лица умершим, презумпция смерти лица, презумпция нахождения лица в живых.

Shimanovich O. The legal peculiarities of the consideration by court the cases connected with recognition of a natural person missing and announced him to be dead / O. Shimanovich // Scientific Notes of Tavrida National V. I. Vernadsky University. – Series : Juridical sciences. – 2010. – Vol. 23 (62). № 1. 2010. – P. 87-95.

The article is devoted to the research of the legal peculiarities of the consideration by the court cases connected with the recognition of a natural person missing and announced him to be dead. To be more concrete, the issues of cognizance are researched, let alone people who can be declarants. The subject of evidence, the order of preparation of current cases for legal consideration, court decision and action of the court in case of appearance of the person who had been recognized missing or announced to be dead.

Keywords: particular procedure, absence in place unknown, announcement of a natural person dead, presumption of the death of a person, presumption of the finding of a person in alive.

Надійшла до редакції 19.10.2009 р.